

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Criteris de disseny per a l'ús del portafolis digital en la recollida i la validació d'evidència en les pràctiques externes

Una experiència en el programa de doble titulació d'educació infantil i primària a la
URV

Marqués-Molíás, Luis

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia. Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Crta. de Valls S/N. 43005 Tarragona.

Luis.marques@urv.cat

Esteve-Gonzalez, Vanessa

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia. Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Crta. de Valls S/N. 43005 Tarragona.

vanessa.esteve@urv.cat

Sanchez-Caballé, Anna

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia. Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Crta. de Valls S/N. 43005 Tarragona.

anna.sanchez@urv.cat

Cela-Ranilla, Jose Maria

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia. Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Crta. de Valls S/N. 43005 Tarragona.

josemaria.cela@urv.cat

Holgado-García, Josep

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia. Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Crta. de Valls S/N. 43005 Tarragona.

josep.holgado@urv.cat

1. **RESUM:** Pretenem mostrar els criteris de disseny obtinguts per a l'ús del portafolis digital com a eina de suport en la recollida i la validació compartida entre els tutors, en les pràctiques externes del programa de doble titulació. La metodologia escollida ha

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

estat l'anomenada Educational Research, EDR. S'espera obtenir un seguit de principis referits a: l'estructura de les vistes, el procés de recollida d'evidències, la seva categorització i avaluació i el procés de retroacció lligat a aquestes.

2. ABSTRACT: We intend to show the design criteria obtained by the use of digital portfolios as a tool to support data collection and validation shared between tutors, internships in the double degree program. The method chosen was called Educational Research, EDR. It is expected to obtain a series of principles relating to: the structure of view, the process of collecting evidence, their categorization and evaluation and feedback process related to them.

3. PARAULES CLAU: principis de disseny, portafolis digital, EDR, pràctiques externes

KEYWORDS: Principles of design, digital portfolio, EDR, external practices

4. DESENVOLUPAMENT:

La formació de mestres té un caràcter bàsicament professionalitzador, orientat al desenvolupament i l'adquisició de competències docents. La vinculació amb la pràctica escolar és un element clau en la formació del mestre. Així doncs, un dels punts a destacar en el procés de formació d'aquests són les assignatures de pràctiques externes. Aquestes, es basen en la pràctica reflexiva i es desenvolupen d'acord a un model formatiu per competències. En conseqüència el pràcticum adquireix sentit com intersecció i complement de la teoria amb la pràctica (Tejada, 2006).

La realitat de les pràctiques en la formació de mestres situa a les facultats i a les escoles, davant diferents reptes organitzatius i pedagògics, reptes que han de ser interpretats com a oportunitats en la Millora de la Qualitat Docent en la formació inicial dels futurs mestres (Jones, 2013).

Dos d'aquests reptes serien:

- L'exercici de la tutoria des dels tutors universitaris i dels centres escolars, amb un enfocament basat en l'adquisició de competències professionals a partir de la reflexió sobre la pràctica i la recollida d'evidències de les pràctiques externes acordades i validades per ells.
- El seguiment de les pràctiques, dins d'aquesta tutoria compartida, basat en la comunicació i la interacció entre els diferents agents que hi intervenen: l'estudiant, el tutor del centre i el tutor de la facultat.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

A més, és important destacar que, l'ús de les tecnologies per a l'aprenentatge i el coneixement (TAC) és considerat un element transversal d'aquest model, ja que, tota la nostra comunitat educativa te al seu abast un ampli ventall d'elles. Una d'aquestes és el portafolis digital (e-portafolis), al que podem definir com un entorn per poder fer un recull variat d'evidències (fragments de pel·lícules, entrevistes, apunts, treballs, entre d'altres) que ha d'anar aplegant l'estudiant al llarg d'un determinat període de temps amb la finalitat de respondre a un objectiu concret (Bautista, Espasa i Guasch, 2006; Roma, 2007). Així doncs, podem considerar que el portafolis és una eina que afavoreix el seguiment i l'avaluació d'aquest model de pràctiques. Per a això, és necessari aplicar un conjunt de canvis i adaptacions curriculars i metodològics en el treball dels professors, tutors i estudiants, ja que, cal determinar com fer la recollida, la gestió i l'avaluació de les evidències vinculades a les competències, al llarg de les pràctiques externes.

Amb aquesta comunicació pretenem mostrar els criteris de disseny obtinguts per a l'ús del portafolis digital com a eina de suport en la recollida i la validació compartida entre els tutors, en les pràctiques externes del programa de doble titulació.

Concretament, la metodologia escollida com a guia per realitzar aquest procés d'investigació ha estat l'anomenada Educational Research, EDR. Tal com afirmen Plomp i Nieveen (2009) aquesta metodologia s'entén com un estudi sistemàtic que permet dissenyar, desenvolupar i avaluar intervencions educatives per tal de trobar una solució a un problema complex realitzant una millora contínua al llarg d'aquests processos. En la figura 1 es representa el model que fa Reeves (2006) on defineix la investigació per al disseny.

Aquesta metodologia es caracteritza per estar estructurada al voltant dels criteris de rellevància, en el qual es tenen en compte els components de la intervenció basats en l'estat de l'art del coneixement; consistència, ja que, els components han d'estar vinculat entre si i, en conseqüència la intervenció ha d'estar estructurada de manera lògica; practicitat, donat que els usuaris finals han de considerar que el producte dissenyat, és a dir, el portafolis, es pot utilitzar de manera fàcil i; finalment, efectivitat, aquest criteri fa referència a l'assoliment dels resultats previstos (Plomp i Nieveen, 2009).

D'altra banda, aquesta es centra en problemes complexos sorgits de contextos reals promovent la interacció entre investigadors i participants. Tot això es fa mitjançant un estudi rigorós i reflexiu que promou la contínua millora. En conseqüència, aquest és un procés a llarg termini que implica tant la construcció teòrica com la solució de problemes tangibles (Salinas, 2011).

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Fases de la investigació

Seguint a Plomp i Nieveen (2009) les fases de la recerca es defineixen:

- Investigació preliminar: anàlisi de les necessitats i del context, revisió de la literatura i desenvolupament del marc conceptual
- Fase de prototipatge: establiment de les directrius de disseny, optimització del prototip seguint cicles de disseny, avaluació i revisió
- Fase d'avaluació: avaluació sumativa per concloure si la solució o intervenció compleix amb les especificacions predeterminades, així com recomanacions per al disseny d'intervencions

En conseqüència, la recerca s'ha estructurat en diverses fases, les dues primeres al llarg del curs acadèmic 14-15 i l'última en aquest 15-16.

La investigació preliminar va consistir en una fase d'anàlisi del perfil dels tutors a partir d'una recerca bibliogràfica, amb la planificació i el disseny de l'estructura del portafolis al model de pràctiques vigent. Tal i com es pot veure en la figura 2, hem trobat característiques relatives a aquest perfil i amb diferent rellevància o presència segons els diferents treballs consultats.

En aquesta recerca bibliogràfica hem vinculat aquest perfil a aspectes relacionats amb la seva tasca i que formen part del nostre model de pràctiques com és el seguiment i l'avaluació. A més hem fet una revisió de com es analitzat l'ús del portafolis digital.

En el creuament dels tres elements ja ens surten elements que ens orientaran a l'hora de fer la proposta final dels criteris de disseny que volem trobar.

Aquestes diferències estan representades pel tamany de la paraula, la qual cosa ens indica les principals factors que ho determinen.

De forma simultànea a aquesta recerca vam fer una adaptació del catàleg d'evidències associades a les competències de l'assignatura a la realitat dels centres educatius on es fan les pràctiques i als requeriments de l'estructura que ja ens ve definida pel portafolis Mahara que té integrat la URV en moodle. Això ens van donar com a resultat una proposta de estructura del portafolis, amb un conjunt de vistes basades en el model de memòria establerta per les pràctiques (figura 3).

Quan vam tenir totes aquestes accions fetes vam iniciar un prototipatge, amb la implementació de la proposta de pràctiques amb l'ús del portafolis, amb una durada prevista de dotze setmanes, des del 25 de gener fins a final del mes d'abril.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Durant el desenvolupament de les pràctiques vam engegar un procés de recollida d'informació mitjançant grups de discussió, entrevistes, observacions i qüestionaris a estudiants i tutors, amb l'objectiu d'obtenir les seves opinions i perspectives que, una vegada contrastades entre elles, ens ajudin a proposar un seguit de principis de disseny del portafolis i del seu ús i referits als següents elements:

1- Organització i estructura. Es considera que l'eina permet organitzar el contingut, tot i que no dona molta llibertat a l'hora de adaptar la plantilla al que es demana, a més de que hi ha problemes per acomodar el tipus d'evidències al que es demana en les pràctiques i la seva temporalització.

2- Interacció, reflexió, anàlisi i feedback. S'observa una manca de formació i d'unificació de criteris en els tutors per l'ús del portafolis en el procés de retroacció amb els estudiants, a més de que l'eina té limitacions en quan a donar avís als estudiants en el moment en un tutor a fet un comentari o una valoració d'una aportació o evidència. No s'ha observat cap interacció entre iguals, la qual cosa ens portarà a revisar els motius i possibles solucions futures.

3- Recollida d'evidències. Es valora positivament que es puguin pujar diversos tipus d'evidències, ja que, no cal explicar-ho tot de manera escrita i, per tant, els estudiants disposen de més espai per la reflexió. Ho mateix afirmen els tutors encara que consideren que el portafolis, molts cops, proporciona doble feina a l'alumnat, ja que, prèviament s'utilitza el processador de textos i després s'ha d'introduir la informació a Mahara.

4- Utilitat. Tothom està d'acord en que la dificultat principal és la seva estructura rígida i la manca de flexibilitat del Mahara a l'hora de generar subpunts. Encara i així, pels estudiants consideren l'eina ràpida, útil i atractiva i, aquest fet fa que faciliti la realització de la memòria de pràctiques a l'alumnat que realitza mobilitat.

D'aquesta manera, podem dir que fruit d'aquesta primera iteració al llarg de les pràctiques dels estudiants del programa de doble titulació de la nostra facultat, els principis que hem d'integrar en un futur procés d'iteració serien:

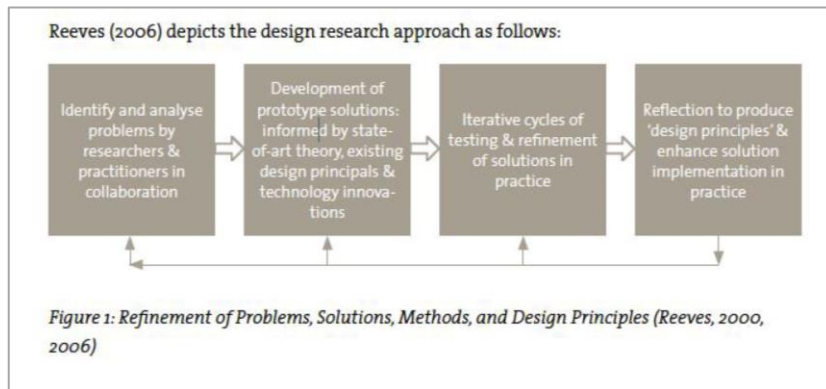
- flexibilitat en l'estructura de les vistes que faciliti la integració de les evidències demandades en les pràctiques i el procés de retroacció.
- Unificar criteris entre els tutors i millorar la formació dels estudiants i tutors en l'ús de l'eina.

Aquest estudi s'ha realitzat en el marc del projecte "L'acreditació i validació de competències dels estudiants universitaris per mitjà del portafolis digital. Un procés pel seguiment i l'avaluació de les pràctiques externes de les escoles" (ref. 2014-ARMIF-00032), finançat pel Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya.

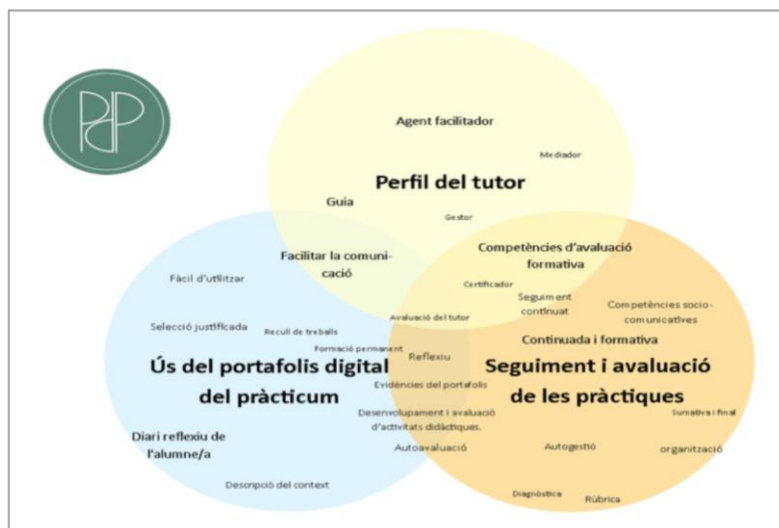

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

4.1. FIGURA O IMATGE 1

4.2. FIGURA O IMATGE 2

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

4.3. FIGURA O IMATGE 3

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Barberà, E., Bautista, G., Espasa, A., & Guasch, T. (2006). Portfolio electrónico: desarrollo de competencias profesionales en la Red. RUSC. Universities and Knowledge Society Journal, 3(2), 55-66.

Jones, E. (2013). Practice-based evidence of evidence-based practice: professional practice portfolios for the assessment of work-based learning. Quality in Higher Education, 19(1), 56 - 71. doi:10.1080/13538322.2013.772467

Plomp, T. i Nieveen, N. (2009). An introduction to educational design research. Enschede, the Netherlands: Netherlands Institute for curriculum development (SLO).

Reeves, T. C. (2006). Design research from a technology perspective. En J. Van den Akker, K. Gravemeijer, S. Mc Kenney, & N. Nieveen (Eds.), Educational design research (pp. 52-66). Abingdon, UK: Routledge

Roma, J. (2007). La reflexión como eje central del desarrollo profesional. Educación médica, 10(1), 30-36.

Salinas, I. (2011). Pautas ergonómicas para la interacción persona ordenador: Diseño y uso de sistemas para el acceso a las TIC de usuarios con grandes discapacidades motoras. Universitat de les Illes Balears. Tesis Doctoral. hnn0

Tejada, J. (2006). El prácticum por competencias : implicaciones metodológico-organizativas y evaluativos. Bordon, Revista de Pedagogía, 58, 403-421.